

го розвитку туризму і курортів в Україні та Державній програмі розвитку туризму на 2002–2010 роки, Стратегії та програмі економічного і соціального розвитку України, Державній стратегії регіонального розвитку, угодах щодо регіонального розвитку, відповідних наукових теоріях.

За нашим дослідженням вимоги та пріоритети вище названих документів у повній мірі відповідають рекреаційним ресурсам регіону, розвитку загальної та рекреаційно-туристичної інфраструктури, фінансово-економічним, земельним, майновим, енергетичним, інтелектуальним, соціально-культурним, громадсько-політичним, соціально-психологічним, ідеологічним та іміджевим, організаційним та правовим ресурсам регіону.

Внутрішній потенціал розвитку рекреаційно-туристичної сфери визначався шляхом дослідження природно-рекреаційного потенціалу регіону, наявності культурно-історичної спадщини, рекреаційної, туристичної та інституційної інфраструктури, демографічної ситуації, інвестиційної привабливості, інноваційного потенціалу та інших чинників.

Беручи за основу наявні переваги природних рекреаційних ресурсів, культурно-історичної спадщини, близькість до кордонів з ЄС, розбудову загальної та спеціальної інфраструктури в Карпатському регіоні, пропонуємо:

- удосконалити організаційну структуру управління розвитком рекреації та туризму на рівні областей та регіону;
- створення нових рекреаційних та туристичних послуг орієнтованих на попит іноземних та вітчизняних відвідувачів;
- технічне оновлення та удосконалення методів виробництва та надання існуючих рекреаційно-туристичних послуг;
- створення іміджу Карпатського регіону як міжнародного рекреаційно-туристичного центру та організація відповідних промоційних компаній;
- вироблення нових методів діяльності на міжнародному та національному туристичних ринках.

Сьогодні потребує подальшого дослідження стан використання водних, лісових, оздоровчих, культурно-історичних та інших туристичних ресурсів, проведення відповідної оцінки, шляхом визначення їх придатності для лікування, відпочинку та використання в туристичній сфері.

Висновки

Отже, визначення конкурентних переваг перспективного розвитку територіальної рекреаційної системи Карпатського регіону та їх ефективне використання, сприятиме формуванню високоякісного конкурентоспроможного рекреаційного продукту, просуванню та реалізації його на національному та міжнародному ринках.

Таким чином, природно-ресурсний та історико-культурний потенціал Карпатського регіону в поєднанні з вигідним географічним положенням в центрі Європи є достатньо вагомою передумовою розвитку та ефективного функціонування територіально-рекреаційної системи, орієнтованої як на внутрішнього споживача, так і на обслуговування іноземних туристів.

Література

1. Руденко В.П. Географическое разнообразие природно-ресурсного потенциала регионов Украины / Руденко В.П. – Красноярск: 2007. – 166 с.
2. Кравців В.С. Рекреаційний потенціал Львівської області та стратегія його освоєння / Кравців В., Матолич Б., Гулич О., Полюга В. // Регіональна економіка. – 2002. – №2. – С. 134–143.
3. Євдокименко В.К. Регіональна політика розвитку туризму / В.К. Євдокименко. – Чернівці: Прут, 1996. – 287 с.
4. Черчик Л. Стратегічний потенціал рекреаційної системи регіону: теорія, методологія, оцінка / Л. Черчик, Н. Коленда. – Луцьк: ЛНТУ, 2008. – 235 с.
5. Україна в цифрах 2009. Статистичний збірник. – К.: «Інформаційно-аналітичне агентство». – 2010. – 257 с.

А.В. АНДРУЩЕНКО,
аспірант, Національний університет державної податкової служби України

Основні недоліки методів вкладення коштів на сучасному етапі розвитку системи фінансів населення

Стаття присвячена дослідженню проблем ефективного вкладення коштів домогосподарств на сучасному етапі розвитку системи фінансів населення. Надана коротка характеристика основних методів вкладення коштів та проведено дослідження основних недоліків таких методів. Визначено роль та місце процесу вкладення коштів домогосподарствами при забезпеченні фінансової безпеки населення в умовах виходу з економічної кризи.

Статья посвящена исследованию проблем эффективного вложения средств домохозяйств на современном этапе развития системы финансов населения. Дана краткая характеристика основных методов вложения средств и проведено исследование основных недостатков таких методов. Определена роль и место процесса вложения средств домохозяйствами при обеспечении финансовой безопасности населения в условиях выхода из экономического кризиса.

This article is devoted to the problems of efficient investment of households in the current development of public finances. A brief description of the main methods of investing and the research of the main drawbacks of such methods are provided. The role and place of the process of investment by households in ensuring the financial security of the population in conditions to overcome the economic crisis is defined.

Постановка проблеми. В період виходу з економічної кризи процес вкладення коштів домогосподарств набуває особливо важливого значення, оскільки впливає на темпи прискорення розвитку економіки та є одним з основних способів забезпечення фінансової безпеки населення. Проте варто відмітити, що процес вкладення коштів на сучасному етапі розвитку системи фінансів населення не є достатньо стабільним та потребує поглибленого вивчення з метою вжиття необхідних мір щодо його стабілізації. У зв'язку з цим виникає необхідність аналізу сучасних методів вкладення коштів з метою виявлення їх основних недоліків та вжиття необхідних дій щодо усунення впливу негативних факторів на процес реалізації фінансового потенціалу населення України шляхом вкладення коштів у фінансові інститути.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Дослідженню основних методів вкладення коштів були присвячені роботи таких науковців, як М.М. Туріянська, Є.Є. Кацуба, О.О. Бакаєва, С.В. Кугаєв, та ряду інших вчених України, Росії та зарубіжних країн. Незважаючи на те що на сьогодні наукові розробки у сфері фінансів населення представлені працями, в яких проводиться аналіз методів вкладення коштів, вони здебільшого не враховують сьгоднішні реалії в частині послідовного процесу виходу з економічної кризи. В існуючих дослідженнях основна увага приділяється визначенню потенціалу фінансів населення, проте відсутній глибокий аналіз недоліків сучасних методів вкладення коштів.

Метою статті є дослідження основних недоліків існуючих методів вкладення коштів на сучасному етапі розвитку системи фінансів населення шляхом аналізу таких методів та виявлення основних проблем при їх застосуванні. Також взято за мету визначення основних недоліків та вжиття необхідних дій щодо усунення впливу негативних факторів на процес реалізації фінансового потенціалу населення України.

Виклад основного матеріалу. При використанні комплексного підходу щодо аналізу системи методів розміщення коштів можна побачити, що ефективність їх розміщення залежить від багатьох факторів як суб'єктивного, так і об'єктивного характеру. До таких факторів можна віднести:

- обсяги заощаджень конкретного домогосподарства;
- термін розміщення фінансових ресурсів;
- ступенем ризиковості, з яким їх планується розміщувати;
- попит на такі ресурси від установ, підприємств та організацій;
- рівень урегульованості питань розміщення фінансових ресурсів на законодавчому рівні;

– та ряд інших суб'єктивних та об'єктивних факторів, які керуються домогосподарства при виборі методу вкладення коштів.

Одним з найбільш популярних методів вкладення коштів населення на сьогодні являється банківська система, яка протягом тривалого часу була досить стабільною та передбачуваною на фоні стрімких змін в інших потенційних сферах вкладення коштів, які доступні для українських домогосподарств. Переваги такого методу вкладення коштів є прозорими та широко розрекламованими, до них зазвичай відносять стабільність, швидкість обслуговування, відносну простоту при розрахунку доходів, можливість в будь-який момент повернути кошти та ряд інших переваг. Разом із тим існують і цілий набір недоліків такого методу вкладення коштів, які випливають як з обмеженості вказаних вище переваг, так і з незалежних від банківської системи обставин.

Одним з основних недоліків вкладення коштів населення в банківський сектор економіки являється низький рівень відсоткових ставок по депозитам та ощадним рахункам. Виключенням можна вважати період значного зростання відсоткових ставок в часи економічної кризи, але це було пов'язано з крайньою потребою банків в отриманні значних фінансових ресурсів. На сьогодні ситуація стабілізувалася, і ставки по депозитах для фізичних осіб зменшуються починаючи з весни 2010 року. Динаміка депозитних ставок для фізичних осіб в національній валюті відповідно до даних інформаційного порталу Finance.ua прямує до зменшення, що чітко простежується на рис. 1.

Очікується, що в січні-березні 2011 року ставки вийдуть на докризовий рівень. Така нестабільність та мала прогнозованість депозитних ставок для фізичних осіб являється одним із недоліків такого методу вкладення коштів як банківські депозити.

Українські банки ще не компенсували відтік депозитів, який був у період кризи, проте нові депозити, які залучаються банками, являються переважно гривневими. Схожа ситуація і на ринку кредитування, що свідчить про відносну довіру домогосподарств до національної валюти в період стабілізації після кризи. Пропозиція ліквідності на фінансовому ринку є дуже великою, в банківську систему повертаються депозити населення, які були вилучені в період кризи, що свідчить про повернення довіри до банківської системи загалом.

Розглядати недоліки сучасних методів вкладення коштів через небанківські фінансові інститути необхідно окремо за кожним із напрямків. Це пов'язано з тим, що в українській економічній літературі ще не існує комплексного дослідження небанківських фінансових інститутів, їх переважно розглядають відокремлено, наприклад, інвестиційні фонди як професійні учасники ринку цінних паперів, недержавні пенсійні фонди як елементи пенсійної реформи, страхові компанії як інститути страхового ринку. Системний аналіз процесу взаємодії між собою небанківських фінансових інститутів також відсутній. Одним з недоліків вкладення коштів через небанківські

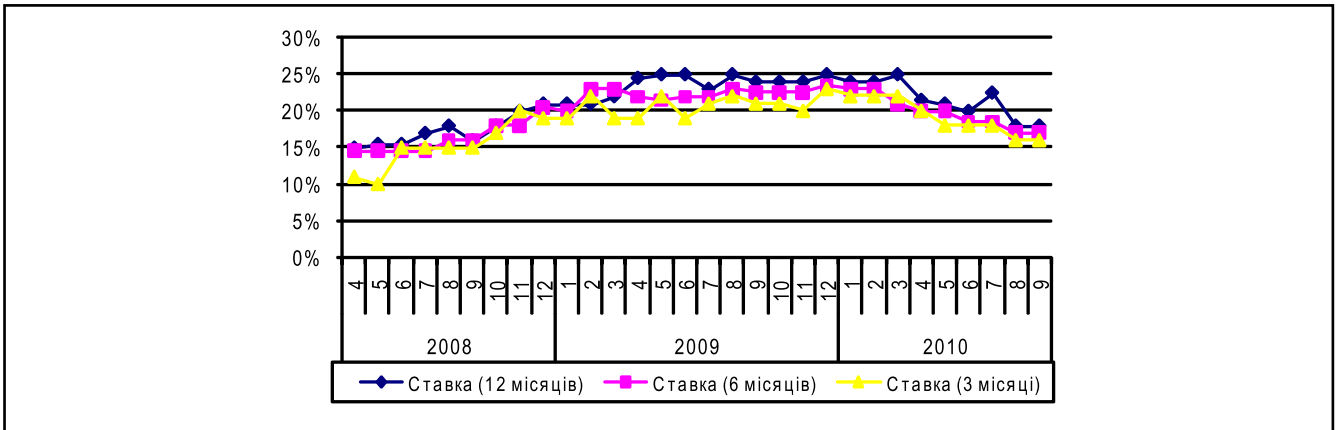

Рисунок 1. Динаміка депозитних ставок для фізичних осіб (побудовано на основі даних [1])

фінансові інститути виступає їх висока ризиковість у недалекому минулому, зокрема крах багатьох вітчизняних небанківських фінансових інститутів у середині 1990-х років.

Аналізуючи основні недоліки методів вкладення коштів через небанківські фінансові інститути, варто звернути увагу на існуючі недоліки не тільки в цілому, а й притаманні недоліки окремим напрямкам. Зокрема:

- страховим компаніям;
- лізинговим компаніям;
- інститутам спільного інвестування;
- недержавним пенсійним фондам;
- кредитним спілкам;
- довірчим товариствам.

Наприклад, страхування життя, у тому числі інвестиційне страхування, яке являється надзвичайно популярним фінансовим інструментом серед населення практично всіх розвинутих країн світу, в Україні відстає від світового розвитку на 7–10 років, судячи з об'ємів даного ринку послуг, і цьому є свої причини. Зокрема, в статті 9 Закону України «Про страхування» встановлено, що зазначена у договорі страхування життя величина інвестиційного доходу не повинна перевищувати чотирьох відсотків річних [2]. Зазначимо, що Закону України «Про страхування» було прийнято ще в 1996 році, а зміни до описаної вище статті в частині максимальної ставки інвестиційного доходу не були внесені. На сьогодні така ставка дохідності є неконкурентною, і тому даний вид вкладення коштів від населення не користується значною популярністю.

Деяка інша ситуація з діяльністю лізингових компаній, оскільки сам процес лізингу є складним явищем, який поєднує в собі операції купівлі–продажу, оренди, кредитування та інвестування певної діяльності. Хоча лізингові компанії існують досить давно, проте для України це є інноваційною діяльністю [3, с. 241]. Основним недоліком вкладення коштів у лізингові компанії є дуже повільний їх розвиток порівняно з банками та обмеженість у фінансових ресурсах. Ще один суттєвий недолік вкладення коштів у лізингові компанії проявляється через специфіку їхньої діяльності, зокрема, науково–технічний прогрес робить предмет лізингу через певний час застарілим, проте під час фінансового лізингу до

кінця дії угоди орендні платежі не припиняються. Разом із тим світова практика доводить ефективність надання лізингових послуг як одного зі способів фінансування капіталовкладень для збереження фінансової незалежності як підприємств так домогосподарств [4, с. 78].

Аналіз діяльності інститутів спільного інвестування варто розпочати з того, що Закон України «Про інститути спільного інвестування (пайові та корпоративні інвестиційні фонди)» дає досить обмежене та заплутане визначення: інститут спільного інвестування – корпоративний інвестиційний фонд або пайовий інвестиційний фонд. Далі в статті 7 даного закону зазначено, що корпоративний інвестиційний фонд є інститутом спільного інвестування, який створюється у формі відкритого акціонерного товариства і провадить виключно діяльність із спільного інвестування, а в статті 22 цього ж закону дається визначення пайового інвестиційного фонду, де сказано, що це є активи, які належать інвесторам на праві спільної часткової власності, перебувають в управлінні компанії з управлінні активами та обліковуються останньою окремо від результатів її господарської діяльності [5]. Більш чіткіше можна сказати, що інститутом спільного інвестування являється інвестиційний фонд, який провадить діяльність зі спільного інвестування, а саме залучення та об'єднання фінансових ресурсів інвесторів з метою отримання прибутку від вкладення їх у цінні папери інших емітентів, корпоративні права та нерухомість.

Для порівняння інститутів спільного інвестування різних типів з банківськими депозитами наведемо порівняльну таблицю.

У табл. 1 показано як переваги, так і недоліки вкладення коштів на сучасному етапі розвитку системи фінансів населення в інститути спільного інвестування. Так, при потенційно високих прибутках інституту спільного інвестування закритого типу існує дуже високий ризик втрати коштів, а також їх низька ліквідність, тобто низький рівень ймовірності швидкого переведення активів фонду в готівку без істотної втрати їх вартості. Відкриті фонди інститутів спільного інвестування хоч і мають більш високу ліквідність, проте забезпечують невисокий рівень дохідності. Такий параметр, як класифікація інве-

Порівняльна характеристика банківських депозитів та різних типів фондів інститутів спільного інвестування [6]

Характеристика	Банківський депозит	Інститут спільного інвестування		
		Відкритий	Інтервальний	Закритий
Дохід	мінімальний	середній	середній	високий
Ризик	мінімальний	середній	середній	високий
Кваліфікація інвестора	нульова	мінімальна	мінімальна	мінімальна
Витрати	мінімальні	виплачується винагорода компанії з управління активами, реєстратору, зберігачу, оцінювачу, аудитору та інші витрати, пов'язані з управлінням фондом. Їхня сума на перевищує 10% середньорічної вартості чистих активів фонду		
Ліквідність	висока	висока	низька	дуже низька

сторів, хоч і знаходиться на мінімальному рівні, проте потребує розуміння і відчуття ринку фінансових ресурсів, оскільки нечасний вивід активів з фонду може мати для інвестора негативні наслідки. Інтервальний тип фондів інститутів спільного інвестування являється середнім між відкритими і закритими фондами, проте разом з перевагами він має і недоліки. Економічна криза, з якої Україна повільно виходить, показала, що інститути спільного інвестування виявились ще менш захищеними від світових потрясінь, ніж банки, незважаючи на значний рівень диверсифікації їх активів.

Такий метод реалізації фінансового потенціалу населення України, як вкладення коштів в недержавні пенсійні фонди потребує чіткого усвідомлення, що недержавний пенсійний фонд являє собою фінансову установу, яка працює винятково для пенсійного забезпечення громадян і має статус неприбуткової організації. Діяльність таких фондів ґрунтується на залучених пенсійних внесках від вкладників та здійснює інвестування коштів з метою їх збільшення та захисту від інфляції, а лише згодом здійснюється пенсійна виплата учасникам за рахунок накопичених пенсійних активів. Буде доцільно зазначити, що розмір додаткової пенсії буде залежати не тільки від інвестованої суми, а й суми інвестиційного прибутку, яку отримує фонд за період інвестування вкладника. Тобто членам домогосподарств, які здійснюють реалізацію свого фінансового потенціалу, варто пам'ятати про

ряд важливих чинників, а саме період інвестування, суму та періодичність внесків, а також вибрати недержавний пенсійний фонд, який буде ефективно інвестувати отримані від вкладників кошти протягом тривалого періоду.

Як зазначає Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг у своєму звіті за 2009 рік, до основних чинників, які вплинули на розвиток кризових явищ у небанківському фінансовому секторі, слід віднести мораторій на дострокову видачу банківських депозитів, після запровадження якого у небанківському сегменті кредитних установ відбулося «замороження» активів недержавних пенсійних фондів, страхових компаній та кредитних спілок, які були розміщені у комерційних банках [7, с. 5].

Порівнявши між собою динаміку пенсійних внесків до недержавних пенсійних фондів з динамікою здійснення пенсійних виплат такими фондами, ми побачимо, що зараз відбувається процес накопичення коштів недержавними пенсійними фондами (рис. 2).

Як показує рис. 2, на сьогодні спостерігається ситуація, при якій виплати з недержавних пенсійних фондів знаходяться на рівні 10–15% від загальних пенсійних внесків, що означає процес накопичення на рахунках недержавних пенсійних фондів грошових коштів, які вони інвестують в певний вид економічної діяльності. Варто відмітити, що за 2009 рік та шість місяців 2010 року було виключено з Державного

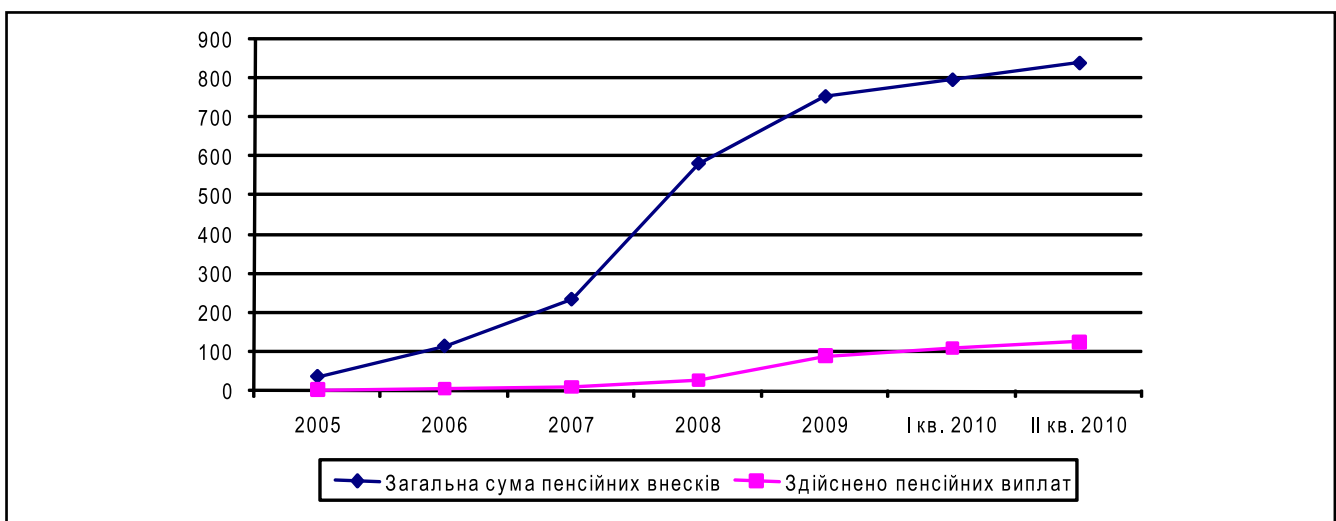

Рисунок 2. Динаміка загальної суми пенсійних внесків та здійснених пенсійних виплат наростаючим підсумком з початку діяльності (побудовано на основі даних Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України [8]), млн. грн.

реєстру недержавних пенсійних фондів шість таких фондів, що становить 5,6% від загальної кількості недержавних пенсійних фондів, які існували на кінець другої половини 2010 року. При цьому варто зауважити, що за період з 2005 до 2008 року включно з Державного реєстру недержавних пенсійних фондів було виключено всього один такий фонд. Тобто недоліком недержавних пенсійних фондів можна назвати незначну тривалість їхнього існування, нестабільність і як результат, складність вибору фонду для здійснення до нього пенсійних внесків. Ще одним недоліком недержавних пенсійних фондів є співвідношення їхніх виплат до внесків, хоча існуючу зараз ситуацію можна пояснити незначним віком таких фондів в Україні, проте можна знайти й інше пояснення, яке стає особливо наглядним, якщо проаналізувати тренди виплат і внесків, а вони в свою чергу, показують, що ці лінії не пересічуться навіть в далекому майбутньому, оскільки надходження до фонду відбувається з більшим прискоренням ніж виплати з нього. В свою чергу, наведене вище твердження наштовхує на висновок, що в недержавних пенсійних фондах вже на початку їх існування закладено передумови їх функціонування, котрі націлені не на покращення життя їхніх інвесторів, а на отримання прибутку, хоча це й заборонено законодавством.

Ще одним методом вкладення коштів населення виступають кредитні спілки, які відповідно до Закону України «Про кредитні спілки» є неприбутковими організаціями, котрі засновані фізичними особами, професійними спілками, їх об'єднаннями з метою задоволення потреб їх членів у взаємному кредитуванні та наданні фінансових послуг за рахунок об'єднаних грошових внесків членів кредитної спілки [9]. Для домогосподарств України участь у кредитних спілках стає привабливою завдяки двом основним факторам:

- демократичність, яка полягає в тому, що всі члени спілки мають рівні права, включаючи голосування на загальних зборах, незалежно від розміру пайового внеску;
- можливість отримання вищих, у порівнянні з банківськими, відсотків за депозитами та нижчих відсотків за кредитами, що пов'язано з неприбутковим статусом даних організацій і як наслідок відсутності оподаткування.

Світова економічна криза сприяла виявленню основних недоліків кредитних спілок. Насамперед це масові вчинення керівництвом таких спілок шахрайських дій, для яких створена кредитна спілка виступала тимчасовою фінансовою установою, метою заснування якої було збагачення вузького кола осіб. По-друге, це дуже низька ефективність контролю діяльності кредитних спілок як з боку Міністерства внутрішніх справ, так і Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг.

Існує ще й такий метод вкладення коштів, як інвестування в довірчі товариства, котрі являються товариствами з обмеженою відповідальністю та здійснюють представницьку діяльність відповідно до договору, який укладається з довірителем майна. При цьому майном довірителя виступають

не тільки цінні папери та документи, які засвідчують право власності, а й грошові кошти.

Недоліком довірчих товариств являється те, що значна їх кількість допускає факти порушень законодавства, шахрайства і зловживань грошовими коштами і майном громадян. Також існують факти перевищення обсягів залучення від населення приватизаційних майнових сертифікатів і майна, порушуються порядок перерахування податків та вимоги до проведення грошових операцій, у тому числі, з іноземною валютою. Окремі довірчі товариства з порушенням законодавства формують свої статутні фонди. Все це підриває довіру до інституту довірчих товариств як суб'єктів фондового ринку. Зазначені порушення пов'язані з недосконалістю законодавства, що регулює діяльність довірчих товариств, недостатнім контролем за їх діяльністю з боку Фонду державного майна, невизначеністю участі в такому контролі Міністерства фінансів та Національного банку, відсутністю необхідної статистичної звітності про діяльність та фінансовий стан довірчих товариств, недоліками в їх реєстрації, а також з недотриманням вимог чинного законодавства комерційними банками, що обслуговують довірчі товариства.

Висновки

Дослідивши основні недоліки існуючих методів вкладення коштів на сучасному етапі розвитку системи фінансів населення, можна дійти до висновку, що кожен з методів вкладення коштів поряд з перевагами має і ряд недоліків. Причому всі недоліки можна класифікувати на такі, які притаманні всім методам вкладення коштів, та на такі недоліки, які притаманні лише конкретним методам. З метою зменшення впливу негативних факторів на процес реалізації фінансового потенціалу населення України можна рекомендувати диверсифікований підхід до вкладення коштів домогосподарствами. Такий підхід до реалізації фінансового потенціалу шляхом вкладення коштів домогосподарствами забезпечує фінансову безпеку населення в умовах виходу з економічної кризи. Особливе місце в процесі вкладення коштів на сучасному етапі розвитку системи фінансів населення займають знання фінансового ринку його учасниками та вміння чітко реагувати навіть на незначні зміни фінансового середовища.

Література

1. http://charts.finance.ua/ru/credit_deposit/deposit_nat/~~/4/uah/3
2. Закон України «Про страхування» №85/96-ВР від 07.03.96 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua/>
3. Ярошевич Н.Б. Переваги та недоліки лізингу як виду кредитування засобів виробництва в Україні / Н. Ярошевич // Науковий вісник НЛТУ України. – 2009. – №19(5) – С. 241–246.
4. Брус С.І. Розвиток ринку лізингових послуг в Україні / С. Брус // Фінанси України. – 2008. – №11. – С. 75–79.

РОЗВИТОК РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

5. Закон України «Про інститути спільного інвестування (пайові та корпоративні інвестиційні фонди)» №2299–III від 15.03.2001 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua/>

6. Українська асоціація інвестиційного бізнесу. Вкладення коштів в інститути спільного інвестування – новий спосіб збереження та примноження грошей [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://www.uaib.com.ua/abcpeople/abetka_jsi/5908.html

7. Звіт про роботу Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України за 2009 рік / м. Київ. 2010 р. – С. 56 // За-

тверджено Розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 22.04.2010 р. №358.

8. Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг України. Інформація про стан і розвиток недержавного пенсійного забезпечення України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dfp.gov.ua/732.html>

9. Закон України «Про кредитні спілки» №2908–III від 20.12.2001 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua/>